

УДК 811.161.2'243:37(078.5)

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (ПРОФЕСІЙНИЙ РІВЕНЬ С1)

Мирослава Шевченко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра української та російської мов як іноземних,
бульв. Т. Шевченка, 14, кімн. 61, 01033 Київ, Україна
тел.: 044 239 34 39
ел. пошта: mirvik@bigmir.net*

Розглянуто лінгводидактичні основи створення навчального посібника з української мови як іноземної для професійного рівня володіння мовою. На прикладі авторських розробок висвітлено шляхи оптимальної організації навчального матеріалу в комунікативно-орієнтованому посібнику.

Ключові слова: українська мова як іноземна, комунікативний підхід до викладання мови, вторинна мовна особистість, природна комунікація.

Необхідність створення навчально-методичного комплексу з української мови як іноземної сьогодні не викликає сумнівів. Проте, незважаючи на великий і в цілому успішний досвід написання різноманітних навчальних книг з української мови як іноземної (УМІ), перед науковцями-лінгвістами і методистами-практиками стоїть завдання розробити підручники і посібники нового покоління, у яких було б реалізовано сучасні підходи до навчання УМІ. Саме цим зумовлений глибокий і стійкий інтерес до теорії сучасного підручника з іноземної мови, дидактичних, психологічних і лінгвістичних проблем цієї галузі досліджень.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що в центрі уваги перебуває проблема розробки нових типів навчальних матеріалів з УМІ, що ґрунтуються на лінгводидактичних концепціях кінця ХХ – початку ХХІ ст., антропоцентричному характері освіти, комунікативному підході до навчання, культурознавчій спрямованості навчального процесу.

Об'єктом дослідження є зміст навчання УМІ на рівні С1.

Предметом дослідження є шляхи оптимальної організації навчального матеріалу в комунікативно-орієнтованому навчальному посібнику з УМІ.

Матеріалом для дослідження слугували розроблені автором навчальні матеріали для рівня С1.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати оптимальну модель сучасного навчального посібника з УМІ для рівня С1 і подати лінгводидактичний опис його змісту.

Концептуальні проблеми створення підручників і навчальних посібників загалом досліджували А. Фурман, А. Гіряк, В. Горпинюк, Я. Кодлюк, В. Плахотник та ін. Для школярів концепцію електронного підручника на українознавчій основі запропонували С. Чемеркіна, С. Єрмоленко, А. Пономаренко, В. Шляхова. Теоретичні питання розробки підручника з української мови як іноземної

висвітлювали І. Ключковська, Н. Ушакова, Б. Сокіл. Як логічне продовження попередніх праць пропонуємо власне бачення окреслених проблем.

Динаміка системи навчання висуває вимоги не лише до навчально-методичного забезпечення навчального процесу, але й до методики створення, аналізу й оцінки, впровадження і використання посібників з української мови як іноземної. Оскільки процес опанування іноземною мовою відрізняється від засвоєння решти навчальних предметів, змістове наповнення навчальних матеріалів для цієї дисципліни також буде іншим. „Спрямованість навчання іноземної мови на розвиток комунікативної компетенції передбачає організацію відповідних умов, у тому числі навчальних підручників, у ситуативно-комунікативному аспекті. Перевага такого підходу полягає насамперед у тому, що відбір, організація і наведення мовного матеріалу в підручнику визначаються функціонально-комунікативною метою” [2].

Основною метою мовного навчання є формування у студентів комунікативної компетенції, найважливішими складками якої лінгвісти вважають: „*мовну компетенцію* (знання учасниками комунікацій мови (мовного коду), тобто правил, за якими формуються конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація); *дискурсивну компетенцію* (здатність розуміти і продукувати необмежену кількість правильних повідомлень); *соціолінгвістичну компетенцію* (здатність розуміти і продукувати мовлення у конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування); *іллокутивну компетенцію* (здатність реалізовувати комунікативні наміри, використовуючи структуру повідомлення(мовленнєвого акту)); *стратегічну компетенцію* (уміння брати ефективну участь у спілкуванні, добираючи правильну стратегію і тактику спілкування); *соціокультурну компетенцію* (уміння використовувати соціокультурний контекст: звичаї, норми, ритуали, соціальні стереотипи)” [1: 126]. Кожен зі складників комунікативної компетенції потребує систематичної й цілеспрямованої роботи щодо його формування з урахуванням рівня володіння українською мовою іноземними студентами.

У процесі роботи над навчальним посібником з УМІ варто враховувати, що українську мову вивчають в умовах навчального середовища, вона не є елементом звичного мовленнєвого і соціального простору для студентів, тобто не є тим силовим полем, що формує ядро мовної особистості. Проте, опановуючи українську мову, іноземець стає *вторинною мовною особистістю* в умовах полілінгвального спілкування. Вторинну мовну особистість у лінгводидактиці трактують як „показник здатності людини брати повноцінну участь у міжкультурній комунікації” [3: 65], у процесі вторинної соціалізації, що передбачає „нарівні із засвоєнням лінгвістичних знань розуміння народу, мова якого вивчається, традицій, звичаїв, а також знання соціальних норм мовленнєвих творів у різноманітних сферах спілкування” [12: 9]. Таким чином, у процесі засвоєння іноземним студентом (інокомунікантом) національно-культурних особливостей іншого (у нашому випадку українського) народу відбувається розвиток і збагачення контекстів самореалізації його мовної особистості. Л. Мацько, зважаючи на сукупність умінь і готовностей здійснювати різні види мовленнєво-мисленнєвої діяльності та виконувати різні комунікативні ролі, виокремлює такі рівні формування мовної особистості: *мовна правильність* – засвоєння правил користування мовною системою; *інтеріоризація* – вміння реалізовувати себе у мовленні, виражати свою особистість; *насиченість* – володіння багатством і різноманітністю мовних засобів; *адекватний вибір* – вміння обирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування [10].

Комунікативна стратегія створення навчальних матеріалів з УМІ, а також і саме навчання є процесом взаємодії студента-іноземця і викладача, який постійно перебуває в пошуку оптимальних форм і методів викладання мови, вирішуючи лінгвістичні й екстралінгвістичні проблеми. Прикладом такої взаємодії можуть стати розроблені навчальні матеріали „Україна сьогодні: навчальний посібник з української мови як іноземної (рівень С1)”.

Посібник пропонує мовний, мовленнєвий і комунікативний матеріал, передбачений Державним стандартом з української мови як іноземної для професійного рівня (С1) [6], має практичне спрямування, але містить і короткі теоретичні коментарі, необхідні для поглибленого засвоєння окремих важливих граматичних і лексичних явищ. Він адресований іноземним студентам гуманітарних спеціальностей, які навчаються у магістратурі вищих навчальних закладів України, проте може бути корисним іноземцям, які самостійно досягають цього рівня володіння мовою незалежно від форм і умов навчання.

У посібнику мовний і мовленнєвий матеріал відібраний і поданий з урахуванням актуальних для сучасного суспільного життя тем, вікової специфіки контингенту студентів. Засвоєння пропонованого матеріалу забезпечить формування комунікативної компетенції студентів на рівні, достатньому для кваліфікованого здійснення ними навчальної, а в подальшому і професійної діяльності з використанням української мови. Адже кінцева мета іноземного студента-іноземця – повноцінна комунікація, точніше комунікативна взаємодія, аксіомами якої є „забезпечення взаєморозуміння передусім на підставі спільності мови як конвенційного коду; зумовленість комунікативної взаємодії спільним фрагментом тезаурусів комунікантів; умотивованість і цілеспрямованість спілкування з боку його учасників як підґрунтя комунікативної взаємодії; регуляторна функція системи правил і норм спілкування (комунікативного кодексу), зумовлених культурою, соціумом, сферою спілкування і її зразком” [14: 602].

Змістове наповнення посібника стосується трьох основних тем, які входять до тематичної групи „Людина та її цінності”, і підтем. Так, перша тема „Сім'я” містить чотири підтеми: „Родинний стиль”, „Життя без штампів – життя без проблем”, „Шлюбний контракт: романтика і прагматизм”, „Майстер на всі руки за викликом”; суть другої теми „Кар'єра”, розкривається за допомогою чотирьох підтем: „Гонитва за кар'єрою: переможці і невдахи”, „Кому відома формула успіху”, „Як знайти роботу вундеркіндові?”, „Ознаки статусу: машина, годинник, телефон...”; третя тема „Захоплення” представлена найширше, вона містить сім підтем: „Тасмниці молодіжної мови”, „Настінний розпис: традиції і сучасність”, „Етнорок: витоки і перспективи”, „Відкритий світ: подорожі автостопом”, „Чи можливе життя без Інтернету?”, „Брати Клички: разом до вершини”, „Секрети популярності футболу”.

Навчальний матеріал посібника побудовано за текстоцентричним принципом. Текст виступає:

- як одиниця презентації мовного матеріалу, оскільки вивчення мови на основі тексту є найбільш традиційною формою викладу навчального матеріалу, який потім закріплюють системою завдань. Кожна тема проілюстрована неадаптованим текстом, узятим із української періодики;

- як засіб вдосконалення мовленнєвих навичок і умінь. Подані тексти для аудіювання і читання можуть бути стимулом для висловлювання, основою для усного чи письмового переказу, поштовхом до створення власного тексту.

Множинність ракурсів розгляду тексту в гуманітарних науках зумовлює неоднозначність його визначення. Текст визначається як „цілісна семіотична форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегрована, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму культури” [13: 32), як „результат спілкування, його структурно-мовна складова і одночасно кінцева реалізація; структура, в яку втілюється „живий” дискурс після свого завершення” [1: 340]. Ми розглядаємо **текст** як фіксований продукт мовленнєвої діяльності, словесний твір, що реалізує комплексну комунікативну мету і є невід’ємною частиною комунікативної ситуації загалом, характеризується зв’язністю, граматичною структурою, інформативністю, цілісністю, завершеністю.

При відборі текстів, які розкривають суть тем, керуємося тим, наскільки точно вони відповідають настановам учасників навчальної комунікації і обставинами, в яких вона розгортається. Ці аспекти комунікації знаходять відображення в таких характеристиках тексту, як його мета, тип, вид і жанр. Наприклад, *мета тексту* „Настінний розпис: традиції і сучасність” – ознайомити іноземних читачів із традиціями давньоруського настінного розпису, релігійного і світського, із особливостями народного декоративного розпису, із напрямом сучасного вуличного мистецтва – графіті; *тип тексту* – інформаційно-описовий; *вид* – повідомлення з елементами розповіді-опису; *жанр* – стаття в інтернет-виданні.

Робота з текстом має традиційний для комунікативного підходу характер. *Передтекстові завдання* спрямовані на попередню підготовку студентів до сприйняття текстової інформації, актуалізацію у свідомості читачів певного кола лексики, створення необхідного рівня мотивації й інтересу до прочитання певного тексту (виявлення у формі бесіди обсягу фонових знань студентів та їх поглиблення), прогнозування змісту тексту за його заголовком. *Текстові завдання* мають на меті забезпечити розуміння студентами змісту тексту, аналіз контекстуальних зв’язків слів, тренування мовленнєвих зразків. *Післятекстові завдання* спрямовані на критичне осмислення змісту, переказ тексту від різних осіб (автора, персонажа, читача) чи з урахуванням адресата повідомлення, студенти можуть також моделювати ситуації спілкування із використанням мовленнєвих зразків із цього тексту.

На рівні С1 студенти вже мають узагальнені й систематизовані знання в усіх галузях української літературної мови, уміють здійснювати аналіз функціонально-стилістичних особливостей мови, характерних для усної та писемної форм мовлення, тому система лексико-граматичних завдань скерована на повторення і поглиблене розуміння вже відомих студентам граматичних структур.

Після тексту і завдань до нього студентам пропонуються зразки писемного мовлення різноманітної стилістичної і жанрової належності: матеріали преси, тексти законів, фрагменти наукових розвідок тощо. Цей комплекс вправ сприяє накопиченню у студентів як тематичної лексики, так і мовних й екстралінгвістичних знань, що забезпечують іноземцям успішне спілкування в усіх сферах життя в Україні.

Робота з певним текстом завершується бесідами, у центрі яких перебувають обговорення проблем, пов’язаних із тематикою тексту. При цьому бесіди ґрунтуються або на запитаннях, запропонованих викладачем, або їх організовує один чи кілька студентів. Тема підсумкової бесіди співвідноситься з темою підсумкового твору, який повинні написати студенти.

Як приклад наведемо текст „Настінний розпис: традиції і сучасність” і систему завдань до нього.

Передтекстові завдання

1. Прочитайте власні назви, що трапляються в тексті, розкажіть про асоціації, які вони викликають у вас.

Помпеї, Гомер, Везувій, Дніпро, Київ, Софійський собор, Либідь.

2. Ознайомтеся із ключовими словами і словосполученнями тексту, з’ясуйте, чи всі вони вам відомі. Спробуйте дати їм описове визначення.

Графіті, настінний розпис, предтеча, язичницькі споруди, князівські палати, орнамент, вуличне мистецтво, графітник, субкультура.

3. Спрогнозуйте, спираючись на запропоновані ключові слова, зміст тексту.

Настінний розпис: традиції і сучасність

Кожного дня, йдучи вулицями, ми бачимо різноманітні величезні малюнки на парканах чи на стінах будинків, магазинів. Чи потрібні вони місту?

Ці розмальовки на стінах називають графіті. Про графіті чули всі, більшість його бачили, але лише одиниці знають, що воно таке. Саме слово *графіті* походить з італійської мови і означає „видряпані”, тобто по суті є назвою одного з найдавніших можливих мистецтв. Перші графіті створили ще первісні люди, які розмальовували стіни печер. Одну з найвідоміших колекцій античних графіті знайшли під час розкопок Помпеї. Мешканці Помпеї так само, як і наші сучасники, писали про любов, секс, політику, висловлювали симпатії і неприязнь чи просто мережили міські стіни своїми іменами, інколи навіть вульгарними. Так, неподалік воріт Везувія був знайдений напис „*Маркус кохає Спендузу*”. Судячи з написів, знайдених на стінах міста, графіті часто відігравали роль дошки оголошень, тому їх можна вважати предтечею сучасних інтернет-блогів та форумів. На одній із стін знайдено любовну переписку чоловіка, якого звали Секундус (Другий) і жінки Прими (Першої): „*Секундус вітає свою Приму, там, де вона є. Я питаю, чи кохаєш ти мене?*”.

Графіті були знайдені на стінах Софійського собору в Києві та в інших давньоруських храмах. На церковних стінах вони мають переважно релігійний зміст, наприклад: прохання про допомогу, молитви й хрести, прокляття, повідомлення про смерть можновладців та їхні негідні вчинки. Проте можна натрапити й на цілком світські написи: „*У Гнілка тухлі зуби*”.

Давні українці часто використовували стіни житлових будівель як полотно для розписів. Є свідчення, що язичницькі споруди й князівські палати розписували розкішними орнаментами як на дереві, так і на мурованих стінах. Але найпоширенішим видом народного декоративного малювання був настінний розпис селянських хат, комор і деяких надвірних споруд. У настінних народних розписах, як і в щирій пісні, народ передавав своє світосприймання, мрії, настрої, а розмальована красива хата завжди була гордістю господині. Ще на початку ХХ ст. народні умільці розписували інтер’єр та екстер’єр хати на замовлення не лише у своїх, а й сусідніх селах.

Зараз в Україні існує зовсім інша техніка настінного розпису, яка з’явилася на наших теренах близько 20 років тому. Слово *графіті* тепер позначає будь-які неофіційні публічні тексти, малюнки. Саме сучасні написи привертають увагу вчених і журналістів, тому в свідомості людини нашого часу зі словом *графіті* асоціюється передусім добре відомий їй розпис будинків, прогонів на поверхах, ліфтів, вбиралень тощо.

В Україні графіті почало розвиватися передовсім у мегаполісах, які мали більш тісний контакт із Заходом, – у Львові, Києві, Одесі. Нині його прихильники є в багатьох містах і навіть містечках, хоча цей рух не є таким масовим, як здається. Кількість активних українських графітників можна виміряти кількома сотнями.

Текст 2

Мистецтво хуліганів

Газета „Україна молода” (далі „УМ”) дослідила феномен графіті й поспілкувалася з вуличними художниками, частина з яких уже починає заробляти гроші завдяки своїм незаконним малюнкам на стінах.

Замість мольберта – фасад будинку, замість пензлика – балончик із фарбою. Красиві малюнки нереалізованих молодих художників можна побачити під мостами, в покинутих будинках чи просто під ногами. І хоча графіті офіційно заборонено, вуличних художників у столиці більше. Кожен мріє самовиразитися, створити щось грандіозне і виставити на суд людей. Самі графітники переконані: на їхні роботи набагато приємніше дивитися, аніж споглядати понурі облуплені стіни. Кореспонденти „УМ” вирушили на пошуки шедеврів вуличного мистецтва.

Текст 3

Гомер би втішився

Почалося з того, що в 60-х роках якийсь нью-йоркський дивак написав на стіні своє ім'я, а потім став повторювати свій подвиг знову і знову. Так утворилося перше графіті – *тег*, або *підпис*. Сьогодні такі художні автографи настільки легко знайти на стінах будинків, на мостах чи парканах, що більшість із нас вправно навчилися їх не помічати. Головна мета тегу – самовираження. Для прикладу, київський графітник Гомер зі своїм стилізованим під старослов'янські літери підписом – напевно, найбільш відомий поширювач графіті. Його підпис можна побачити мало не в кожному куточку міста. Це часто викликає обурення в киян і, можливо, солодку втіху в самого Гомера.

Невеличкі трафаретні малюнки, схожі на тег, сьогодні також дуже популярні. Зображення попередньо вирізають з паперу чи пластику, а потім отриманий трафарет прикладають до стіни і наносять на нього фарбу. Аби намалювати фарбою і трафаретом, не потрібно мати жодних художніх здібностей, тому цей вид графіті такий широкоживаний. Спеціально навчені псевдографітники за невеликі гроші можуть продублювати на всіх будинках міста простий малюнок із назвою політичної партії, гасла або комерційного бренду.

Та ми вирішили відшукати найцікавіше. Кореспондентів „УМ” одразу зорієнтували на найбільші осередки графіті в Києві. Обидва виявилися біля річок – величного Дніпра та кволої Либеді. Чому саме біля води? Пояснення цьому так і не знайшлося, але загалом вуличні митці вибирають розміщення свого „мольберта” таким чином, щоб одночасно бути побаченими та залишитись неспійманими.

Пройшовшись набережною поміж безлічі написів та шрифтових композицій, ми знаходили справжні послання – на холодному камені під написом „Євро – 2012” у синіх тонах графітники намалювали понурого лисого чиновника з брудними руками, біля якого стріляє червоним полум'ям мішок (можливо, з грішми?). По дорозі зі стін на нас дивляться триокі люди, схожі на прибульців, проїжджають машини майбутнього... Найбільше „УМ” вразив великий, нікому не потрібний якір, якого невідомий художник прикрасив двома ластівками, що здіймалися в політ.

Текст 4

Із перших вуст

„УМ” вдалося поспілкуватися із вуличним художником Артемом. Уперше хлопець намалював графіті, коли йому виповнилося 13 років. Пригадує, була дуже холодна зима, більшість вільного часу він проводив удома, гортав журнали про графіті. „Спочатку я малював їх на папері, намагався розвиватися, – розповідає „УМ” Артем. – А з приходом весни вийшов на вулицю малювати свою першу роботу на стіні”. Це був маленький шрифт у червоно-синіх тонах. Хлопець пригадує, що наважився тоді залишити напис на одній із покинутих будов у Деснянському районі і був дуже задоволений своїм першим досвідом.

Нині Артемові 18 років і він не уявляє свого життя без графіті. Свої роботи, здебільшого в стилі „бомбінг” (переважно бомбери зображають назви своїх команд, власні нікнейми, лозунги, ідеї. Такі малюнки роблять нашвидкуруч, якість не є важливою), хлопець малює біля річок, на недобудованих будинках, парканах і навіть потягах. „Удень можемо малювати на покинутих будовах, уночі – в залюднених місцях, де в будь-яку хвилину може проїхати патруль міліції чи ще хтось, а вдень цей малюнок побачить багато людей”, – каже Артем.

Текст 5

Замовляли графіті?

Як виявилось, графіті не тільки екстремальне, а й дороге захоплення. Один балончик якісної фарби коштує 45 гривень, а на кожену роботу в середньому треба шість таких балончиків. Тож на одне графіті хлопці витрачають близько 270 гривень! У центральних районах Києва малюнок може протриматися на стіні близько двох тижнів, а у віддалених „проживе” і рік, якщо, звісно, не зафарбують. „У мене в Києві приблизно 70 робіт, не рахуючи легальних замовлень і трейн-арту (малювання на електричках, поїздах, трамваях і тролейбусах), – каже Артем. – Зараз, до речі, трейн-арт дуже актуальний, тому що малюнок не стоїть на одному місці, а „їздить” і його бачить більше людей”. На своєму творчому здобутку хлопець не збирається зупинятися. У нього є мрія – відкрити власний графіті-шоп.

Сьогодні спостерігаємо перехід графіті від повністю нелегальної субкультури до комерціалізованої – оформлення магазинів, клубів і навіть реклами окремих політичних партій. Останнє, як кажуть вуличні художники, роблять не їхні колеги: графітник, який поважає себе, політичного графіті малювати не буде. Хлопці з команди Артема сьогодні досить непогано заробляють своїми роботами на життя. „За останні три місяці я виконав зі своєю командою чотири масштабних замовлення, – каже хлопець. – Найчастіше замовники – власники розважальних клубів, магазинів. Квадратний метр графіті коштує 15 доларів”. Найбільший же гонорар у хлопців – 12 тисяч гривень за роботу.

(За матеріалами М. А. Кириченка та Ярини Матчак)

Принагідно зазначимо, що тексти студенти читають самостійно, разом із викладачем аналізують лише складні слововживання, наприклад: *стилізований під що підпис* – *підпис, схожий на*; *виставити на суд людей* – *оприлюднювати, показувати всім*; *квола Либідь* – *раніше повновода річка, зараз перетворена на підземний канал із неприємним запахом*; *нелегальна субкультура* – *частина культури суспільства, що відрізняється від домінуючої культури*.

Післятекстові завдання.

1. Дайте відповіді на запитання до тексту.

1. *Що таке графіті?*

2. *Коли вперше з'явилися графіті?*

3. *Який зміст мали давні графіті?*

4. *Чи є щось спільне між графіті й українським декоративним розписом?*

5. *Коли з'явилася нова техніка графіті?*

6. *Які зображення найбільш популярні серед графітників зараз?*

7. *Чи можна заробляти, малюючи графіті?*

2. Поясніть, які відмінності у значенні мають слова.

Будинок, будівля, споруда; хата, комора; мур, стіна, паркан; малювати, розписувати, писати.

3. Утворіть від наведених в дужках прикметників й прислівників форми вищого і найвищого ступенів порівняння (просту і складену форми). Зверніть увагу, де більш доречним є вживання простої, а де складеної форми ступенів порівняння. Пам'ятайте про можливі чергування приголосних.

1. *Мистецтво графіті (давнє) ..., ніж мистецтво живопису у класичному розумінні?*

2. *(Поширений) ... вид декоративного малювання в Україні був настінний розпис селянських хат.*

3. *(Активно) ... розвивається мистецтво графіті в мегаполісах.*

4. *Молоді (цікаво) ... розглядати сучасні написи на стінах чи давні?*

5. *На роботи сучасних графітників (присмно) ... дивитися, ніж на облуплені стіни.*

6. *Сучасний настінний розпис житиме не (довго) ..., ніж стародавній.*

7. *Як ви гадаєте, кому працювалося (важко) ...: давнім графітникам чи сучасним?*

8. *Чи можна стверджувати, що тематика сучасних графіті (вузька) ... і (обмежена) ..., порівняно з античною?*

4. Прочитайте речення і оберіть потрібне слово із запропонованої пари.

1. ... банк – це кредитна установа, що реалізує економічні інтереси. Зараз спостерігається перехід графіті від повністю нелегальної субкультури до ... (комерціалізований/комерційний).

2. *Графітники розписують стіни вночі, але в найбільш ... удень місцях. Проект закону був ... у газеті «Урядовий кур'єр» (залюднений/оприлюднений).*

3. *У центрі міста безліч магазинів, які пропонують покупцям ... і сучасний одяг від провідних українських та європейських дизайнерів. У «Альтацентрі» пройшов показ ... під давнину одягу (стилізований/стильний).*

4. *На стінах покинутих будівель часто можна спостерігати ... за розміром графіті. Софійські графіті ... пам'ятки писемності Київської Русі (великий/величний).*

5. *Завжди ... жителі в Україні з великою повагою ставилися до народних художників. ... (фермерське) господарство є формою підприємництва громадян України, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою і реалізацією (сільський/селянський).*

6. ... – це організація внутрішнього простору будівлі, що становить собою оглядово обмежене, штучно створене середовище, яке забезпечує нормальні умови життєдіяльності людини. ... – (в архітектурі) – зовнішній вигляд споруди, що

характеризується фізичними параметрами: розмірами, масою, освітленням, співвідношенням елементів і цілого (екстер'єр/інтер'єр).

5. Розподіліть наведені іменники із суфіксом **-ник** на дві групи: 1) іменники, що позначають істот; 2) іменники, що позначають неістот. Складіть речення з двома словами з кожної групи.

Холодильник, графітник, полярник, годинник, градусник, лічильник, господарник, ударник, керівник, очільник, заплічник, купальник, захисник, бортпроводник, супротивник, мученик, курник, підсвічник, рятувальник.

6. Замініть виділені словосполучення прислівниками. Зверніть увагу, чи завжди граматична структура і лексичне наповнення речення залишаються незмінними.

Зразок: *Вони зустріли нас дружніми обіймами.* → *Вони зустріли нас по-дружньому;* *Коли приїхала міліція, вуличні художники відчували справжній страх.* → *Коли приїхала міліція, вуличні художники злякалися по-справжньому.*

1. Він завжди малює з **творчим розмахом**.
2. Графітники спілкуються між собою **як брати**.
3. У нас починається **новий етап** у житті.
4. Багато молодих художників не хочуть малювати, **як у старі часи**.
5. Мені здається, що малюнки на стінах виглядають так, **наче їх малювали діти**.

6. *Графітники розмалювали стару й облуплену стіну і тепер вона виглядає, ніби її приготували до свята.*

7. Поставте замість крапок дієслово *малювати* (якщо потрібно, з префіксом) у правильній формі.

1. Молода пара вирішила самостійно ... стіни у спальні.
2. Молода художниця дуже старанно ... усі деталі портрета.
3. Авторіві здалося, що очі на його автопортреті треба ...
4. Графітникові не сподобалося те, що він зробив, і він ... своє графіті.
5. Я знаю, що графітники ніколи не ... пейзажі.
6. Вона ... весь листок паперу.
7. Він дуже точно ... те, що побачив.
8. Хлопець не закінчив малюнок, він вирішив, що ... його наступного дня.

8. Замініть, якщо можливо, слова іншомовного походження українськими відповідниками.

Інтернет-форум, графіті, трейн-арт, тег, графіті-шоп, інтер'єр, екстер'єр, нікнейм, бомбінг.

9. Перефразуйте речення, замінивши одне з дієслів дієприслівником доконаного чи недоконаного виду.

1. *Перші графіті створили первісні люди, які розмальовували стіни печер.*
2. *Кожен із графітників мріє прославитися і виставити на суд людства свої твори.*
3. *Народні майстри передавали своє світосприймання, коли розписували стіни своїх хат.*
4. *Ми пройшли набережною і між безлічі написів та шрифтових композицій і знайшли справжні художні шедеври.*
5. *У молодого графітника приблизно 70 робіт, якщо не рахувати легальних замовлень і трейн-арту.*

б. „Якщо виконувати графіті на замовлення, можна непогано заробити”, – стверджують ківські графітники.

10. Розкажіть, чи популярне мистецтво графіті у вашій країні. Як до нього ставляться охоронці закону, інші громадяни, особисто ви.

11. Уявіть, що один із ваших одногрупників – вуличний художник, розпитайте про особливості його захоплення.

12. Опишіть одне із графіті, яке ви побачили дорогою до університету чи на роботу.

13. Складіть діалог, який міг відбутися між: а) міліціонером і графітником, який розмалював державну установу; б) між чиновником з Міністерства культури і вуличним художником, який просить грошей на те, щоб розмалювати паркан навколо замороженого будмайданчика; в) між двома друзями, один із яких хоче написати власне ім'я на даху хмарочоса, а інший вважає це безглуздя; г) між двома пенсіонерами, які зі своїх вікон бачать графіті.

14. Перекажіть текст від імені: а) вчителя, що розповідає школярам про новий напрям у мистецтві – сучасне графіті; б) графітника, який захоплюється тим, що робить.

15. Напишіть твір на тему „Стародавні розписи стін” або „Сучасне графіті: мистецтво чи хуліганство?”.

Підсумовуючи викладене, наголосимо, що результат навчання УМІ буде відповідати меті цієї дисципліни на рівні С1, якщо в навчальному посібнику знайде відображення комунікативно-діяльнісний підхід до навчання іноземної мови; будуть враховані комунікативні потреби студентів і досвід реалізації цих потреб рідною мовою; зміст буде спиратися на модель мовленнєвої поведінки українця в умовах мовного середовища; структура тематичного циклу буде гнучкою і дасть викладачеві можливість варіативної організації навчального процесу; буде врахована ідея комплексного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності; ступінь складності навчального матеріалу буде відповідати рівню знань мови студентами-іноземцями; будуть відображені факти української культури, зокрема, у порівнянні, зіставленні з фактами рідної культури іноземців; відбір текстового матеріалу й оформлення будуть створювати позитивний образ країни, мова якої вивчається, і сприятимуть підвищенню мотивації до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи функціональної лінгвістики : підручник [для студ. вищих навч. закл.] / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр „Академія”, 2004. – 344 с.
2. Васильєва Л. Концепція підручника з іноземної мови / Людмила Васильєва // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 222–228.
3. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учеб. пособие [для студ. лингв. ун-тов] / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М. : Издательский центр „Академия”. – 2004. — 336 с.
4. Гіряк А. Н. Психологічне обґрунтування змісту і структури модульно-розвивального підручника для середньої загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / А. Н. Гіряк. – Івано-Франківськ. – 18 с.
5. Горпинюк В. П. Ілюстративний матеріал підручника як складова його структури / В. П. Горпинюк // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 1. – С. 54–62.

6. Державний стандарт з української мови як іноземної. Професійний рівень (C1) / Н. С. Ніколаєва, Н. О. Бондарева, А. А. Дем'янюк та ін. – К. : Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, 2012. – 48 с.
7. Електронний підручник з української мови на українознавчій основі (концепція) / С. Г. Чемеркін, С. Я. Єрмоленко, А. Ю. Пономаренко, В. В. Шляхова. – К. : ВБ „Максимум”, 2010. – 56 с.
8. Ключковська І. Основи концепції інтегративного підручника з української мови як іноземної / Ірина Ключковська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. — Львів, 2009. — Вип. 4. — С. 45-50.
9. Кодлюк Я. П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті: підруч. для магістрантів та студ. пед. ф-тів / Я. П. Кодлюк. – К. : Інформаційно-аналітична агенція „Наш час”, 2006. – 368 с.
10. Мацько Л. Аспекти мовної особистості у перспективі педагогічного дискурсу / Любов Мацько // Дивослово. — 2006. — № 7. — С. 2–4.
11. Плахотник В. М. Методична система і підручник [Текст] / В. М. Плахотник // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2011 рік: наукове видання. — К. : Ін-т педагогіки, 2012. — 376 с.
12. Романенко М. А. Языковая личность инофона и особенности ее формирования у китайских учащихся / М. А. Романенко // Актуальные проблемы организации учебного процесса и обучения иностранных граждан в высших учебных заведениях : сборник научных статей; редкол. С. И. Лебединский (отв. редактор) [и др.]. – Минск, 2010. – С. 8-16.
13. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : моногр. пособие / Е. А. Селиванова. – К.: Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
14. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля–К, 2008. – 712 с.
15. Сокіл Б. Деякі думки щодо підручника з української мови як іноземної (початковий рівень) / Богдан Сокіл // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів, 2008. — Вип. 3. — С. 35–39.
16. Ушакова Н. І. Аспекти підручника з мови навчання для іноземних студентів у контексті акмеологічного освітнього підходу / Н. І. Ушакова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : зб. наук. праць. — Х., 2008. — Вип. 13. — С. 101–110.
17. Фурман А. В. Теорія і практика розвивального підручника : [монографія] / А. В. Фурман. — Тернопіль : Економічна думка, 2004. — 288 с.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013

доопрацьована 10.02.2013

прийнята до друку 15.02.2013

**LINGO-DIDACTIC FUNDAMENTALS OF COMPILING A TEXTBOOK OF
UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE
(LINGUISTIC PROFICIENCY LEVEL C1)**

Myroslava Shevchenko

*Taras Shevchenko Kyiv National University,
Department of Ukrainian and Russian Languages as Foreign,
14 Ave. Shevchenko, room 61, 01033 Kyiv, Ukraine,
phone: 044 239 34 39
e-mail: mirvik@bigmir.net*

The article deals with lingo-didactic fundamentals of compiling a textbook of Ukrainian as a foreign language aimed at acquiring a professional level of language competency. It presents original examples that give optimal ways of organizing teaching materials in a communication-oriented textbook.

Key words: Ukrainian as foreign language, communicative approach to teaching foreign languages, secondary language personality, natural communication.

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОЗДАНИЯ УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ (ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ/С1)

Мирослава Шевченко

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
кафедра украинского и русского языков как иностранных,
ул. Т. Шевченко, 14, комн. 61, 01033 Киев, Украина,
тел.: 044239 34 39
эл. почта: mirvik@bigmir.net*

Рассмотрены лингводидактические основы создания учебного пособия по украинскому языку как иностранному для профессионального уровня владения языком. На примере авторских разработок представлена методика оптимальной организации учебного материала в коммуникативно ориентированном пособии.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, коммуникативный подход к преподаванию языка, вторичная языковая личность, естественная коммуникация.